

ความรู้ ทักษะ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตน ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์

ไวยพร พรมงค์*, จริญญาศรี มีหนองหว้า*

รับบทความ: 8 มีนาคม 2564

รับบทความที่แก้ไข: 4 มิถุนายน 2564

ตอบรับเพื่อตีพิมพ์: 4 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว และหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ จำนวน 130 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากแบบไม่ใส่คืนจากรหัสนักศึกษาที่มีความยินดีเข้าร่วมการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ 2564 โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ทักษะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวทดสอบโดยวิธีคูเดอร์-ริชชิตสัน KR-20 ได้เท่ากับ 0.90 ส่วนแบบสอบถามทักษะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว และแบบสอบถามการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวมีค่าความเชื่อมั่นที่ทดสอบโดยวิธีอัลฟาของคอนบาคได้เท่ากับ 0.85 และ 0.97 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (89.20%) อายุอยู่ระหว่าง 21-34 ปี ($\bar{X}$ =22.45, SD=2.62) ความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =10.38, SD=2.70) ทักษะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ($\bar{X}$ =57.34, SD=7.99) และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ($\bar{X}$ =79.54, SD=13.00) อยู่ในระดับมาก ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ทักษะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.51, p=0.000$) และความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ($r=0.23, p=0.007$) แต่ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.12, p=0.172$) ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตให้สามารถสนองต่อความต้องการของระบบสุขภาพและผู้ใช้บัณฑิต

คำสำคัญ: ความรู้; ทักษะ; การรับรู้สมรรถนะแห่งตน; นักศึกษาพยาบาล; การพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว

* อาจารย์ สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์

ผู้เขียนหลัก ไวยพร พรมงค์ Email: waiyaporn@bcnsp.ac.th

DOI: <https://doi.org/10.14456/rhpc9j.2021.27>

Knowledge, Attitude, and Perceived Self-Efficacy in Heart Failure Care of Senior Nursing Students in Boromarajonani College of Nursing, Sanpasithiprasong

Waiyaporn Promwong*, Jaroonsree Meenongwah

Received: May 8, 2021

Revised: June 4, 2021

Accepted: June 4, 2021

Abstract

The purposes of this descriptive correlational study were to examine knowledge, attitudes, and perceived self-efficacy in heart failure care of senior nursing students at Boromarajonani College of Nursing, Sanpasithiprasong, and to explore the relationships among these three variables. The 130 student nurses were recruited as the samples of the study with the simple random sampling without replacement from student ID of those who agreed to participate the study. The data were collected from January to February 2021. All participants completed questionnaires consisted of 4 sections: demographic information and knowledge, attitudes, and perceived self-efficacy in heart failure care for patients. Overall content validity index of the questionnaire was 0.95. The knowledge in heart failure care section was tested using Kuder-Richardson KR-20 yielding the reliability of 0.90. The attitudes and perceived self-efficacy section of the questionnaire were tested using Cronbrach's alpha coefficient yielding their reliability of 0.85 and 0.97, respectively. The data were analyzed using descriptive statistics and Spearman rank correlation coefficient.

The results indicated that most of the participants were women (89.20 %). The average age was 22.45 years (SD=2.62), with age ranged from 21 to 34 years. The samples' knowledge in heart failure care was at a moderate level ($\bar{X}$ =10.38, SD=2.70), while attitudes ($\bar{X}$ =57.34, SD=7.99) and perceived self-efficacy ($\bar{X}$ =79.54, SD=13.00) related to heart failure care were both at a high level. There were significant positive relationships between attitudes and perceived self-efficacy ($r=0.51$, $p=0.000$), knowledge and perceived self-efficacy ($r=0.23$, $p=0.007$). No significant relationship between knowledge and attitudes ($r=0.12$, $p=0.172$) was found. The result of this study provides the information for the

---

* Instructor, Department of Adult and Elderly Nursing, Boromarajonani College of Nursing Sanpasithiprasong
Corresponding author: Waiyaporn Promwong E-mail: Waiyaporn@bcnsp.ac.th

DOI: <https://doi.org/10.14456/rhpc9j.2021.27>

planning of learning management to enhance the potential of nursing students that meets the needs of the health system and stakeholders.

Keywords: Knowledge, Attitude, Perceived self-efficacy, Nursing student, Nursing care in heart failure patients

บทนำ

หัวใจล้มเหลวเป็นภาวะที่หัวใจอ่อนแรงไม่สามารถสูบฉีดไปเลี้ยงส่วนต่างๆ ของร่างกายได้อย่างปกติ เนื่องจากหัวใจมีการบีบตัวหรือคลายตัวที่ผิดปกติบางครั้งหัวใจมีขนาดโตหรือหนากว่าปกติ ผู้ป่วยจึงมีอาการเหนื่อยง่าย อ่อนเพลีย หายใจลำบาก และบวมตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย⁽¹⁾ ปัจจุบันมีจำนวนผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี ค.ศ. 2011 ทั่วโลก พบผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวประมาณ 26 ล้านคน มีการคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2030 จะเพิ่มเป็น 32.5 ล้านคน ความชุกของผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวที่รับการรักษาในโรงพยาบาลแถบเอเชียมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.4 เป็นร้อยละ 6.7 เกิดขึ้นในผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่โดยเฉพาะในประเทศอินเดียและประเทศจีน ในปี ค.ศ. 2015 ประชากรที่มีอายุมากกว่า 65 ปี พบว่ามีภาวะหัวใจล้มเหลวประมาณร้อยละ 7.4 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.9 ในปี ค.ศ. 2030⁽²⁾ ส่วนประเทศไทยพบว่า สถิติมีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นเดียวกัน ในระหว่างปี พ.ศ. 2551-2555 อัตราการเข้ารับการรักษาของผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวเพิ่มจาก 209.03 เป็น 266.57 คนต่อแสนประชากร ผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสรรพสิทธิประสงค์มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ และมีจำนวนมากเป็นอันดับที่ 2 ใน 5 อันดับโรคแรกของหอผู้ป่วยอายุรกรรม นอกจากนี้ยังพบว่า อัตราการกลับเข้ารับการรักษาซ้ำในโรงพยาบาลเฉลี่ยร้อยละ 9.0, 9.2 และ 11.6 ตามลำดับ⁽³⁾ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ดัชนีคุณภาพของโรงพยาบาล ที่กำหนดไว้ที่น้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 5⁽⁴⁾

แนวทางการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ สาขาหัวใจ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2554-2555 ได้มีแนวทางในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว โดยการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต) ให้สามารถคัดกรองผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวได้ มีระบบส่งต่อผู้ป่วยที่สงสัยภาวะหัวใจล้มเหลวได้อย่างเหมาะสม และสามารถให้คำแนะนำการปฏิบัติตนและการเฝ้าระวังในผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวได้ ในส่วนของโรงพยาบาลทั่วไปขนาดเล็กถึงระดับโรงพยาบาลชุมชนขนาดเล็ก (M1-F3) พัฒนาให้สามารถให้การวินิจฉัยผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวเบื้องต้นได้ สามารถให้การรักษาเบื้องต้นในผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวเฉียบพลันได้ สามารถให้การรักษาผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวเรื้อรังด้วยยาได้อย่างถูกต้อง มีระบบส่งต่อผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวเฉียบพลันและมีระบบส่งต่อผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวเรื้อรังที่มีภาวะแทรกซ้อนหรือต้องการการรักษาด้วยวิธีอื่นนอกจากการให้ยาได้อย่างถูกต้อง ในส่วนโรงพยาบาลทั่วไปขนาดใหญ่ถึงระดับโรงพยาบาลทั่วไปขนาดเล็ก (S-M1) พัฒนาให้สามารถให้การวินิจฉัยภาวะหัวใจล้มเหลวด้วยการตรวจหัวใจด้วยคลื่นเสียงความถี่สูง (Echocardiogram) ได้ และสามารถให้การรักษาผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวเรื้อรังแบบสทิวซิชิปได้ และโรงพยาบาลศูนย์ (A) พัฒนาให้สามารถให้การรักษาผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวเรื้อรังด้วยวิธีอื่นนอกจากการให้ยาได้ เช่น เครื่องกระตุ้นไฟฟ้าหัวใจอัตโนมัติชนิดถาวร (Automatic internal cardiovert-defibrillator: AICD) และ เครื่องกระตุ้นไฟฟ้าหัวใจเพื่อให้กล้ามเนื้อหัวใจบีบตัวประสานงานดีขึ้น (Cardiac resynchronization therapy: CRT)⁽⁵⁾ ซึ่งจากสถานการณ์ปัจจุบัน

ผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวมีแนวโน้มที่สูงขึ้นแต่ในขณะเดียวกันพยาบาลวิชาชีพเฉพาะทางด้านโรคหัวใจล้มเหลวมีน้อยไม่เพียงพอต่อการดูแลผู้ป่วย⁽¹⁾

การดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวจำเป็นต้องได้รับการดูแลในคลินิกหัวใจล้มเหลว และต้องการพยาบาลวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญในด้านโรคหัวใจล้มเหลวโดยตรง แต่ปัจจุบันพบว่าพยาบาลวิชาชีพที่ผ่านการอบรมเฉพาะทางเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่พยาบาลกลุ่มดังกล่าวปฏิบัติงานอยู่ที่โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไประดับจังหวัด และโรงพยาบาลของมหาวิทยาลัย⁽¹⁾ แสดงให้เห็นว่าพยาบาลที่เชี่ยวชาญในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวยังมีไม่เพียงพอต่อการดูแลผู้ป่วย⁽⁶⁾ จากการศึกษาพบว่าบัณฑิตพยาบาลที่กำลังจะจบการศึกษาระดับอุดมศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตนั้น แม่ว่านักศึกษาพยาบาลจะผ่านการเรียนภาควิชาทฤษฎี และภาคปฏิบัติเกี่ยวกับภาวะหัวใจล้มเหลวมาแล้ว แต่เมื่อต้องใช้ความรู้และทักษะเกี่ยวกับหลักการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว รวมถึงทักษะที่สามารถเตรียมผู้ป่วยให้พร้อมสำหรับการดูแลตนเองช่วงเปลี่ยนผ่านจากโรงพยาบาลสู่การกลับไปอยู่บ้าน รวมทั้งการกลับไปดูแลตนเองที่บ้าน พบว่านักศึกษาพยาบาลอาจยังขาดความมั่นใจในความรู้หรือทักษะที่ได้เรียนมา เช่น การพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวอย่างองค์รวมอย่างมีประสิทธิภาพ การให้ความรู้แก่ผู้ป่วยเกี่ยวกับการดูแลตนเองจากภาวะหัวใจล้มเหลว⁽⁷⁾ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงมีหน้าที่สร้างความรู้และทักษะที่มากพอที่จะให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวที่เพียงพอ จนสามารถนำไปปฏิบัติการพยาบาลให้ผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวได้ เมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว นักศึกษาพยาบาลจึงจะมีความมั่นใจในการให้การพยาบาลผู้ป่วยรวมถึงการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยและญาติเมื่อต้องกลับไปรักษาตัวที่บ้าน

ความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วย รวมถึงเป็นสิ่งเชื่อมโยงที่นำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ^(8,9) นักศึกษาพยาบาลควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านความรู้ความสามารถในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวในระดับที่มากพอ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพในอนาคต⁽⁹⁾ ดังนั้นนักศึกษาพยาบาลจำเป็นต้องมีความรู้ ทัศนคติและสมรรถนะในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ซึ่งส่วนใหญ่นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์จะปฏิบัติงานอยู่ในสถานบริการระดับปฐมภูมิ ทูตัญญูและตติยภูมิของรัฐซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับชุมชน⁽¹⁰⁾ จึงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ในการคัดกรอง การวินิจฉัย รวมถึงการรักษาเบื้องต้น หากประเมินอาการแล้วว่าจะต้องได้รับการรักษาที่เฉพาะทางขึ้น จะได้ทำการส่งตัวเพื่อไปรักษาที่โรงพยาบาลที่มีความพร้อมในการรักษาต่อไป ดังนั้น จึงถือได้ว่านักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ ชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 ปีการศึกษา 2563 ที่กำลังจะสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2560) หลักสูตรให้มีการเรียนภาคทฤษฎีเกี่ยวกับการพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวในชั้นปีที่ 2 ฝึกปฏิบัติการพยาบาลที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวในชั้นปีที่ 3⁽¹¹⁾ จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติด้านบวกในการให้การพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ความมั่นใจในการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยที่มากพอ มีทักษะพื้นฐานทางปัญญา สามารถสื่อสารกับผู้ป่วยและครอบครัวได้ และสามารถปฏิบัติการพยาบาลไปตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้การพยาบาลครอบคลุมองค์รวมตามมาตรฐานวิชาชีพ และนอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบว่า หากนักศึกษาพยาบาลมีความรู้ระดับมาก มีทัศนคติที่ดี จะส่งผลให้การรับรู้สมรรถนะแห่งตนจะทำให้ นักศึกษามีความมั่นใจ และสามารถ

ปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยได้ดี^(9,12,13) และพบว่ายังไม่มีการศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้ ทักษะและการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ ปีการศึกษา 2563 เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของระบบบริการสุขภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะและการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะและการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์

คำถามการวิจัย

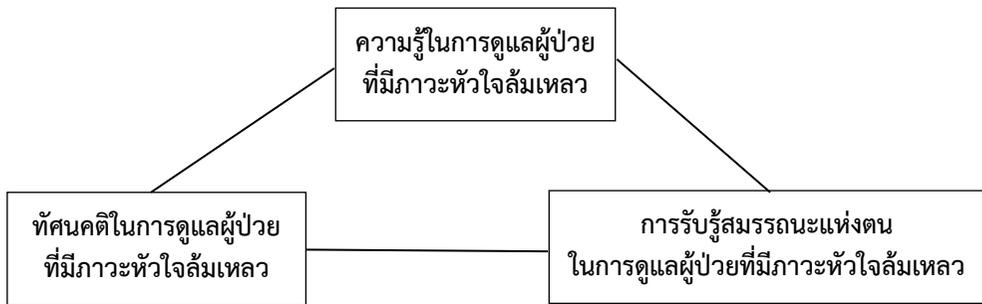
1. ความรู้ ทักษะและการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ เป็นอย่างไร
2. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะและการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ (Descriptive correlational study) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะและการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ จำนวน 130 คน ศึกษาระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2564

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของ เบนจามิน บลูม (Benjamin S. Bloom)¹⁴ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อส่งผลให้ เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ ประยุกต์ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีการรับรู้สมรรถนะแห่งตน (Self-efficacy theory) ของเบนดูรา (Bandura)¹⁵ บลูม (Bloom)¹⁴ ได้ให้ความหมายว่าความรู้เป็นกระบวนการทางสมองที่มีขั้นตอนเป็นตัวเชื่อมให้เกิดทัศนคติตามมา อีกทั้งทัศนคติเป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการปฏิบัติ เมื่อมีการเรียนรู้ในตัวบุคคลจะเกิดความเข้าใจส่งผลให้เกิดทัศนคติและแสดงออกในการปฏิบัติ และตามทฤษฎีของเบนดูรา (Bandura)¹⁵ การที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติออกมานั้นจะต้องมีการรับรู้สมรรถนะในตนเองเพื่อดำเนินการกระทำให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ จะเห็นได้ว่า หากนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์มีความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยหัวใจล้มเหลวจะนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดี ส่งผลให้เกิดความมั่นใจ และให้เกิดการรับรู้สมรรถนะในตนเองนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยหัวใจล้มเหลวตามมา ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ (Descriptive correlational study) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติและการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยหัวใจล้มเหลว ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 175 ราย

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ ปีการศึกษา 2563 คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*power กำหนดค่าความเชื่อมั่น (Confidence level) เท่ากับร้อยละ 95 ค่าอำนาจการทดสอบ (power analysis) เท่ากับ 0.80 และขนาดอิทธิพลของตัวแปร (effect size) พิจารณาจากงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ในการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองของอิสริยา รักเสนาะ และคณะ⁽¹²⁾ และการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลสุขภาพทางเพศ (sexual health care) สำหรับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลในประเทศใต้หวันของซัง (Sung) และคณะ⁽⁹⁾ ได้ค่า r อยู่ระหว่าง 0.14 ถึง 0.43 ผู้วิจัยจึงหาค่าเฉลี่ยจากงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องดังนี้ จากงานวิจัยที่ 1 ได้ค่า r แต่ละตัวแปรดังนี้ $(0.14+0.23+0.43)/3=0.27$ (n=153) งานวิจัยที่ 2 ได้ค่า r $(0.29+0.34+0.35)/3=0.33$ (n=190) จะได้ค่า $r=((0.27 \times 153)+(0.33 \times 190))/343=0.30$ ทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's correlation) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 115 คน และเพิ่มกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 13 เพื่อป้องกันการสูญหาย ได้กลุ่มตัวอย่าง 15 คน ดังนั้นในการศึกษานี้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 130 คน

เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria)

1. เป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ ปีการศึกษา 2563
2. ผ่านการเลื่อนชั้นปีแบบไม่มีเงื่อนไข
3. มีความสมัครใจและยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย

เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Probability sampling) ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากระหัสนักศึกษาโดยการจับสลากและไม่ใส่คืน (Sampling without replacement)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยแบบสอบถาม 1 ฉบับ มี 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย ประกอบด้วยข้อความ 9 ข้อ ได้แก่ อายุ เพศ ศาสนา วุฒิการศึกษาสูงสุด เกรดเฉลี่ย แหล่งทุน ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว สถานที่ฝึกประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว แหล่งความรู้การดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว การฝึกประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวมีผลต่อตัวท่านอย่างไร และประสบการณ์เกี่ยวกับครอบครัวและเพื่อนที่เจ็บป่วยหรือเสียชีวิตจากภาวะหัวใจล้มเหลว

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยข้อความ 15 ข้อ ให้เลือกคำตอบที่ถูกเพียงข้อเดียว เป็นคำตอบ ถูก ผิด ไม่ทราบ เนื้อหาคำถามเกี่ยวกับความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว แต่ละข้อความมีคะแนน 1 คะแนน สำหรับการตอบถูก และ 0 คะแนน ในข้อที่ตอบผิดหรือไม่แน่ใจ คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0 - 15 คะแนน โดยคะแนนรวมที่มากหมายถึง นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวมาก ผู้วิจัยแบ่งระดับคะแนนความรู้เป็นความรู้ระดับมาก เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามถูกต้องมากกว่าร้อยละ 80 ของ คะแนนเต็ม หรือได้คะแนนรวมระหว่าง 12-15 คะแนน ความรู้ระดับปานกลาง เมื่อตอบถูกต้องระหว่างร้อยละ 61-80 หรือได้คะแนนรวมระหว่าง 9-12 คะแนน และความรู้ระดับน้อย เมื่อตอบถูกต้องน้อยกว่าหรือ เท่ากับร้อยละ 60 หรือได้ คะแนนรวมน้อยกว่า 9 คะแนน ซึ่งใช้เกณฑ์ในการแปลผลคะแนนด้วยการพิจารณาแบ่งระดับคะแนนอิงเกณฑ์ โดยประยุกต์จากหลักเกณฑ์ของบลูม⁽¹⁶⁾

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว เป็นแบบประเมินความรู้สึกรู้สึกความเชื่อ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วยข้อความ 15 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบลิเกิต 5 ระดับ จากไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งได้ 1 คะแนน ถึงเห็นด้วยอย่างยิ่งได้ 5 คะแนน ข้อคำถามมีทั้งด้านบวกและลบ โดยจะกลับคะแนนข้อที่เป็นด้านลบก่อนรวมคะแนน คะแนนรวมมีตั้งแต่ 15-75 คะแนน คะแนนรวมมาก หมายถึง พยาบาลมีทัศนคติที่ดีในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว โดยแบ่งระดับคะแนนทัศนคติ เป็นทัศนคติระดับดี หรือทางบวก เมื่อมีคะแนนรวมจากแบบประเมินทัศนคติ ระหว่าง 56-75 คะแนน ทัศนคติระดับปานกลาง เมื่อมีคะแนนทัศนคติระหว่าง 38-56 คะแนน และ ทัศนคติระดับต่ำหรือทางลบ เมื่อมีคะแนนทัศนคติเท่ากับหรือน้อยกว่า 37 คะแนน ซึ่งเกณฑ์การแปลผลคะแนนใช้การคำนวณหาอัตราภาคขึ้น ด้วยการกำหนดคะแนน 3 ระดับของซูกรี วงรัตน์⁽¹⁷⁾

ส่วนที่ 4 แบบประเมินการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว สร้างขึ้นโดยการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วยข้อความ 20 ข้อ ประเมินถึงความเชื่อมั่น ในสมรรถนะของตนเองในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวลักษณะคำถามเป็นลิเกิต 5 ระดับ คือ ไม่มั่นใจเลย ได้ 1 คะแนน มั่นใจเล็กน้อยได้ 2 คะแนน มั่นใจปานกลางได้ 3 คะแนน มั่นใจมากได้ 4 คะแนน และมั่นใจมากที่สุดได้ 5

คะแนน คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 20-100 คะแนน การรับรู้สมรรถนะแห่งตนระดับมากคะแนนระหว่าง 74-100 คะแนนระดับปานกลาง คะแนนระหว่าง 46-73 คะแนน และระดับน้อย คะแนนน้อยกว่า 45 คะแนน ซึ่งเกณฑ์การแปลผลคะแนนใช้การคำนวณหาอัตราภาคขั้น ด้วยการกำหนดคะแนน 3 ระดับของชูศรีวงรัตน์⁽¹⁷⁾

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การหาความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ (Content Validity Index: CVI) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบทดสอบความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวและแบบประเมินการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ไปตรวจสอบหาค่า CVI และตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาข้อคำถามและความถูกต้องเหมาะสมกับภาษาที่ใช้ จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว 2 ท่าน และอาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญทฤษฎีเบนจามิน บลูม และเบนดูรา 1 ท่าน หลังจากนั้นนำมาแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้จริง และคำนวณค่า CVI ทั้งฉบับได้เท่ากับ 0.95

2. ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบทดสอบความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว และแบบประเมินการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ จากนั้นจะนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น โดยที่แบบทดสอบความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว จะคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีแบบคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) KR-20 ได้เท่ากับ 0.90 ส่วนแบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว และแบบประเมินการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว จะนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach 's alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.85 และ 0.97 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้รับการรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ รหัสโครงการ 1/2564 วันที่ 17 ธันวาคม 2563 จากนั้นในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ชี้แจงต่อกลุ่มตัวอย่างให้ได้รับทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งสิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการตอบรับ หรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้เป็นความสมัครใจ สามารถยกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ได้โดยไม่มีผลกระทบใดๆ และสามารถยกเลิกการเข้าร่วมการวิจัย โดยไม่ต้องแจ้งให้คณะผู้วิจัยทราบล่วงหน้า และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ โดยจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางการศึกษาเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้ว ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล และเข้าพบกลุ่มนักศึกษา และสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และชี้แจงวัตถุประสงค์ของ

การวิจัย รายละเอียดของการศึกษานี้ เมื่อนักศึกษายินยอมเป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยให้ลงนามในเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยได้รับการบอกกล่าว (Informed consent form) หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถาม 4 ส่วน โดยใช้เวลาประมาณ 45 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาลงรหัส จากนั้นวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้สถิติบรรยาย ค่าความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. คะแนนความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว คะแนนทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว และคะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว วิเคราะห์โดยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman rank correlation coefficient) เนื่องจากทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องการแจกแจงปกติ โดยทดสอบ Kolmogorov Smirnov test พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ และทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวมีการแจกแจงไม่ปกติ

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคล

การวิจัยครั้งนี้มีนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 จำนวน 130 คน ไม่มีผู้ที่ปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย หรือขอยุติการเข้าร่วมวิจัยในระหว่างการเก็บข้อมูล ดังนั้นมีกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 130 อายุอยู่ระหว่าง 21-34 ปี อายุเฉลี่ยเท่ากับ 22.45 ปี กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งมีอายุ 22 ปี ร้อยละ 50.80 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 89.20 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.20 มากกว่าครึ่งมีเกรดเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.51-3.00 ร้อยละ 57.70 เคยมีประสบการณ์ฝึกปฏิบัติงานในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ร้อยละ 78.50 เคยฝึกประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวในหอผู้ป่วยอายุรกรรม ร้อยละ 53.80 ส่วนใหญ่ได้รับความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน ร้อยละ 93.10 และไม่เคยมีบุคคลในครอบครัวหรือญาติป่วยเป็นภาวะหัวใจล้มเหลว ร้อยละ 91.50

ตารางที่ 1 คะแนนความรู้ ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว

คะแนนความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว	กลุ่มตัวอย่าง (n=130)	
	จำนวน	ร้อยละ
ระดับมาก (12 -15 คะแนน)	63	39.38
ระดับปานกลาง (9-11 คะแนน)	72	45.00
ระดับน้อย (น้อยกว่า 9 คะแนน)	25	15.62

คะแนนความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง และระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 45.00 และ 39.38 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 คะแนนทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว

คะแนนทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว	กลุ่มตัวอย่าง (n=130)	
	จำนวน	ร้อยละ
ระดับมาก (56-75 คะแนน)	86	53.75
ระดับปานกลาง (36-55 คะแนน)	73	45.63
ระดับน้อย (น้อยกว่า หรือเท่ากับ 37 คะแนน)	1	0.62

ทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งมีทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 53.75

ตารางที่ 3 การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว

คะแนนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว	กลุ่มตัวอย่าง (n=130)	
	จำนวน	ร้อยละ
ระดับมาก (74-100 คะแนน)	86	66.20
ระดับปานกลาง (46-73 คะแนน)	44	33.80
ระดับน้อย (น้อยกว่า 45 คะแนน)	-	-

การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งมีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 66.20

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว (n=130)

ตัวแปร	ความรู้	ทัศนคติ	การรับรู้สมรรถนะแห่งตน
ความรู้	1		
ทัศนคติ	0.12	1	
การรับรู้สมรรถนะแห่งตน	0.23**	0.51**	1

**P < 0.01

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และ การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2563 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ ความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.12, p=0.172$) ทักษะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.51, p=0.000$) และความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.23, p=0.007$)

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคะแนนเฉลี่ยความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวอยู่ระดับปานกลาง (mean 10.38; SD=2.70) อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวจากการเรียนทฤษฎีวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 2 ซึ่งเมื่อพิจารณาจำนวนชั่วโมงในการเรียนหัวข้อการพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวประมาณ 30 นาที ผ่านการจัดการเรียนการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติ (Role play) และได้ฝึกประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวในหอผู้ป่วยอายุรกรรมเป็นส่วนใหญ่ และการฝึกปฏิบัติงานที่หอผู้ป่วยอายุรกรรม ร่วมกับการสอนในคลินิกหัวข้อ การพยาบาลผู้ป่วยที่มีปัญหาระบบหัวใจและหลอดเลือด ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 2 ซึ่งเมื่อพิจารณาสถิติจำนวนผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวในแหล่งฝึกปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวมีจำนวนมากเป็นอันดับที่ 2 ใน 5 อันดับโรคแรกของหอผู้ป่วยอายุรกรรม⁽³⁾ ซึ่งจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างได้รับการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายทั้งในภาคทฤษฎี และปฏิบัติ จึงอาจทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบลูม⁽¹⁴⁾ ที่กล่าวว่า การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสติปัญญาเป็นผลมาจากประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และการที่ผู้เรียนมีความรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านพุทธิพิสัย นอกจากนี้ในการที่จะพัฒนาความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวให้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากอาจต้องมีการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer teaching) และการสอนแบบให้สอนย้อนกลับ (Teach-back technique) อย่างน้อย 3 ชั่วโมงผ่านการใช้รูปแบบการจัดการเรียนด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการใช้กรณีศึกษา (Case study) การแสดงบทบาทสมมติ (Role play) เกี่ยวกับอาการและอาการแสดง การวินิจฉัยโรค รวมไปถึงการการพยาบาลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวในระยะเปลี่ยนผ่านจากโรงพยาบาลมาอยู่ที่บ้าน จากนั้นให้เข้ากลุ่มการสอนย้อนกลับกับเพื่อนในกลุ่ม⁽⁷⁾

ทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 เฉลี่ยอยู่ระดับมาก โดยพบว่า ทัศนคติมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 57.34 (SD=7.99) อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวจากการขึ้นฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยอายุรกรรม และการฝึกปฏิบัติงานวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน จึงเป็นการปลูกฝังให้กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของบลูม ที่กล่าวว่า เมื่อบุคคลมีการเรียนรู้ที่ดีจนได้ปฏิบัติจะทำให้เกิดทัศนคติที่ดี⁽¹⁴⁾ และสอดคล้องกับการศึกษาของอิสริยา รักเสนาะ และคณะ⁽¹²⁾ ที่

ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยระดับประคับประคองที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายจะทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อการดูแลผู้ป่วย

การรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 เฉลี่ยอยู่ระดับมาก โดยพบว่า การรับรู้สมรรถนะแห่งตนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 79.54 (SD=13.00) อาจเป็นผลมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทัศนคติที่ดีต่อการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างเกือบทุกรายมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของเบนดูรา ที่เชื่อว่า การที่บุคคลได้ฝึกประสบการณ์จะทำให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติและเกิดการรับรู้สมรรถนะแห่งตนที่ดี⁽¹⁵⁾ และสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาของ Avallone และคณะ⁽⁷⁾ ที่พบว่า นักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการเตรียมความพร้อม (Pre-training) ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวด้วยการสอน สาธิตย้อนกลับ การสอนกลับในกลุ่มย่อย การสอนผ่านกรณีศึกษา การแสดงบทบาทสมมติจะทำให้ นักศึกษามีความมั่นใจว่าตนเองสามารถดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวได้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนของของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 2 ที่มีการสอนโดยใช้รูปแบบบทบาทสมมติ และกรณีศึกษา และการจัดการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 2 ได้จัดให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยสามัญอายุรกรรมจำนวน 1 สัปดาห์ และห้องผู้ป่วยหนักอายุรกรรม 2 สัปดาห์ ที่มีจำนวนผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวมากเป็นลำดับ 2 ใน 5 อันดับโรคแรกของหอผู้ป่วยที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติงาน⁽³⁾ และมีการมอบหมายผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวให้นักศึกษาดูแลทุกกลุ่ม

เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.12$, $p=0.172$) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาของ Zhou และคณะ⁽¹³⁾ ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้และทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยระดับประคับประคองของนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในประเทศจีน และการศึกษาของ Elsaman และคณะ⁽¹⁸⁾ ที่ศึกษาความรู้และทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายของนักศึกษาพยาบาลในประเทศอียิปต์ พบว่า ความรู้และทัศนคติของนักศึกษาพยาบาลมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาข้อมูลจะพบว่า คะแนนความรู้อยู่ระดับต่ำ และทัศนคติอยู่ระดับปานกลาง จึงทำให้ความรู้และทัศนคติไม่มีความสัมพันธ์กัน อาจเกิดจากนักศึกษารู้สึกกลัวและวิตกกังวลในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว เพราะฉะนั้น ถ้าหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตมีการส่งเสริมหรือจัดการเรียนการสอนหรือการเตรียมความพร้อมในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวที่มากขึ้น อาจทำให้นักศึกษามีความรู้ที่ดีขึ้น และผลการวิจัยนี้แตกต่างจากการศึกษาของอิสริยา รักเสนาะ และคณะ⁽¹²⁾ ที่พบว่า ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติกับการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายของนักเรียนพยาบาลศาสตรบัณฑิต ซึ่งหมายความว่านักศึกษาที่มีความรู้ดีจะดีทัศนคติที่ดีในการดูแลผู้ป่วย ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้เนื่องจากมาจากการศึกษาที่พบว่า ความรู้ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ระดับปานกลาง แต่ทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวอยู่ระดับดี จึงหมายความว่า ความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว

ทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.51, p=0.000$) หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีทัศนคติที่ดีจะมีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวที่ดีด้วย และทัศนคติที่ดีเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายใน ทัศนคติที่ดีในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวที่ดีจะนำไปสู่ความมั่นใจ และเกิดการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวที่แสดงออกมาทางการปฏิบัติการพยาบาล และประสบการณ์ในการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว ความมั่นใจจะส่งผลให้มีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของเบนดรา ที่กล่าวว่า ถ้าบุคคลรับรู้หรือ มีความเชื่อในความสามารถของตนเองที่มาก และได้ปฏิบัติจะได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้ บุคคลนั้นจะปฏิบัติกิจกรรมนั้น⁽¹⁵⁾ สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา ที่พบว่า ทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ⁽¹²⁾ การที่บุคคลได้รับความรู้ที่ดี และมีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดี เกิดความมั่นใจ นำไปสู่การรับรู้สมรรถนะแห่งตนที่ดีด้วย⁽¹⁵⁾

ความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.23, p=0.007$) หมายความว่า การที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ที่ดีจะทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวที่ดีด้วย จากผลการวิจัยครั้งนี้จะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวอยู่ระดับปานกลาง ส่วนการรับรู้สมรรถนะแห่งตนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ซึ่งไม่สอดคล้องกับทฤษฎีของบลูมที่ กล่าวว่า ความรู้จะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะแห่งตน อาจเนื่องมาจากความรู้ไม่ใช่เพียงปัจจัยเดียวที่จะจะทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว แต่ยังต้องอาศัยการฝึกประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยขณะที่ศึกษาตามหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของบลูม คือ เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้ขึ้นจะเกิดความเข้าใจส่งผลให้เกิดทัศนคติ และแสดงออกทางการปฏิบัติ ซึ่งการที่บุคคลจะปฏิบัติต้องอาศัยการรับรู้สมรรถนะแห่งตน การที่บุคคลมีความรู้ดีจะส่งผลให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติ และทำให้มีการรับรู้สมรรถนะแห่งตนที่สูง⁽¹⁴⁾ ดังนั้น การส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนที่ดีในการดูแลผู้ป่วยทั้งระหว่างที่มีการเรียนการสอนภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติจะทำให้นักศึกษาที่จบการศึกษามีสมรรถนะที่เพียงพอในการดูแลผู้ป่วยให้มีคุณภาพ และเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้ป่วยและญาติ รวมทั้งระบบสุขภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูล และความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวของนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาได้ดังนี้

1. **ด้านการศึกษาพยาบาล** สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวให้กับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ให้สามารถจบการศึกษามาดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลวได้

2. ด้านการวิจัย สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่มีภาวะหัวใจล้มเหลว สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ที่สนับสนุนทุนการวิจัย และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ตลอดจนนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 รุ่นที่ 48 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์ ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลวิจัย

เอกสารอ้างอิง

1. สมาคมแพทย์โรคหัวใจแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. แนวทางเวชปฏิบัติเพื่อการวินิจฉัยและการดูแลรักษาผู้ป่วยภาวะหัวใจล้มเหลว พ.ศ. 2562. สมุทรปราการ: เนคสเทป ดีไซน์; 2562.
2. European Society of Cardiology 2016 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure. Eur J Heart Fail. 2016;37(27):1-85.
3. จุฬาลักษณ์ ศริวงษ์, กายูจนา โสมเกษตรินทร์, พรสวรรค์ ชูระอบ. การส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้ป่วยภาวะหัวใจล้มเหลว. สรรพสิทธิสัมพันธ์ 2559;18(233):4.
4. วรุณ เพ็ชรรัตน์, รัชณี นามจันทร์, วารินทร์ บินโฮเซ็น, พรวลี ปรปักษ์ขาม. ผลของโปรแกรมการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมจัดการตนเอง และการกลับเข้ารับรักษาซ้ำในโรงพยาบาลของผู้ป่วยหัวใจล้มเหลวหลังผ่าตัดลิ้นหัวใจ. วารสารพยาบาลโรคหัวใจและทรวงอก 2560;28(2):38-51.
5. คณะกรรมการพัฒนาระบบที่ตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพที่สำคัญ สาขาโรคหัวใจและหลอดเลือด. แนวทางพัฒนาระบบบริการสุขภาพ สาขาหัวใจ. ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย: นนทบุรี; 2556. Available from: <https://www.no.moph.go.th/NHDL/ServicePlan/1Heart.pdf>
6. ประชุม สุขโคตรพันธ์, อังศุมาลิน โคตรสมบัติ, สุพัตรา บัวที. การพัฒนาระบบการจัดการเครือข่ายผู้ดูแลรายกรณีในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงและเบาหวาน จังหวัดยโสธร. การพยาบาลและการดูแลสุขภาพ 2559;32(3):102-9.
7. Avallone MA, Cantwell ER. Teaching nursing students to provide effective heart failure patient education using a peer teaching strategy. Journal of Nursing Education and Practice 2017;7(2):84-9.
8. Rosediani M, Ranimah Y, Harmy MY. Knowledge, Attitude and Practice on Cardiovascular Disease among Women in North-Eastcoast Malaysia. IJCRIMPH 2012;4(1):85-98.
9. Sung SC, Huang HC, Lin MH. Relationship between the knowledge, attitude, and self-efficacy on sexual health care for nursing students. J Prof Nurs. 2015;31(3):254-61.
10. งานทะเบียน วัด ประเมินผล และศิษย์เก่าสัมพันธ์ ฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์. รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการการประเมินคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสาขาพยาบาลศาสตร์และทักษะศตวรรษที่ 21. อุบลราชธานี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์; 2563.

11. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์. มคอ. 2 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560). อุบลราชธานี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์; 2560: 6-62.
12. อีสริยา รักเสนาะ, สุชีรา ชัยวิบูลย์ธรรม, ปิยวรรณ โภคพลากรณ์. ความรู้ ทักษะ และ การรับรู้ สมรรถนะแห่งตนในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายของนักเรียนพยาบาลทหาร สังกัดกระทรวงกลาโหมชั้นปีที่ 4. พยาบาลทหารบก;19(ฉบับพิเศษ):242-250.
13. Zhou Y, Li Q, Zhang W. Undergraduate nursing students' knowledge, attitudes and self-efficacy regarding palliative care in China: A descriptive correlational study. *Nursing Open* 2021;8:343–53.
14. Bloom BS. Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals: Handbook: Cognitive domain. New York: McKay. 1964.
15. Bandura A. Self-efficacy: The exercise of control. New York: Freeman and Company. 1997.
16. Bloom, BS. Handbook on formative and summative evaluation of student learning. New York: McGraw–Hill.1971.
17. ชูศรี วงศ์รัตน์. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์; 2560.
18. Elsaman SE. Undergraduate critical care nursing students' knowledge and attitudes toward caring of dying patients. *IOSR Journal of Nursing and Health Science* 2017; 06(1):31-40.